

„Van Ruler ging altijd tegen de stroom in”

Klaas van der Zwaag

De hervormde theoloog A. A. van Ruler ging altijd tegen de stroom in. „Hij voelde haarscherp aan wat zijn tijd nodig had.”

Dat stelt dr. Dirk van Keulen naar aanleiding van deel 5A van het verzameld werk van Van Ruler (1908-1970), dat dinsdag gepresenteerd wordt. Van Keulen is eindredacteur.

Het nieuwe deel (KokBoeken-centrum, Utrecht) telt bijna 800 bladzijden, met vijf clusters teksten: de kerk gezien vanuit het perspectief van de predikant, aspecten van de kerk, zondag – kerkgang – liturgie – kerkbouw, prediking en de sacramenten. Er volgen nog drie delen: over belijden en leertucht, volkskerk, zending en apostolaat (5C), Reformatie en oecumene (ook de relatie tot de Rooms-Katholieke Kerk) (7A) en wat Van Ruler schreef over andere theologen (7B).

Het gehele verzameld werk van Van Ruler bestaat dan uit twaalf dikke banden met bijna 10.000 bladzijden. Van Keulen: „Van Ruler behoort zeker tot de grootste drie Nederlandse theologen van de twintigste eeuw, naast Miskotte en Noordmans. Hij is even origineel als deze twee, maar heeft op hen voor dat hij nog goed te lezen is. Hij schrijft in korte zinnen, associatief, altijd gericht op een breed publiek in de kerken.”

Toch klaagt hij erover dat hij genegeerd en doodgezwegen werd in de kerk omdat hij het niet met de modeopvattingen eens was.

„Ja, daar had hij last van. Opvallend is dat zijn boeken genegeerd werden in de theologische vakbladen maar des te meer besproken werden in de kerkbladen. Van Ruler reageert altijd op zijn tijd. Gaat de kerk naar rechts, dan hij naar links, en omgekeerd. Zijn boeken, meestal gelegenheidswerken, riepen altijd een weerwoord op. Dat vond hij enerzijds

prachtig, omdat hij uit was op discussie, maar het gaf hem ook een gevoel van eenzaamheid. Hij voelde zich dan niet begrepen.”

Een paradoxale Van Ruler?

„Hij is geen systematisch theoloog, misschien dat daarom de theologie geen raad met hem wist. Van Ruler heeft weleens gezegd dat hij veel van de Duitse

Van Ruler laat de tegenstellingen staan en dat past weer goed in onze tijd. Een systeem vind je niet bij hem, want dat breekt stuk op de werkelijkheid.”

Avondmaal

Zijn boek „Waarom zou ik naar de kerk gaan?“, in de bundel opgenomen, is een van de meest originele boeken over de liturgie in de Nederlandse theologie, aldus Van Keulen. „Je vindt er de hele Van Ruler in terug, tot en met zijn theocratie. Zijn gedachte van wekelijkse avondmaalsviering en zijn pleidooi om niet de hele dienst vanaf de kansel maar de gebeden vanaf de avondmaals-tafel te houden, hebben het niet gehaald. Hij keerde zich tegen avondmaalsmijding in eigen kring en zei dat wegblijven van het avondmaal een even grote zonde kan zijn als aangaan. Sacramenten waren voor hem wezenlijk voor de kerk, ter versterking van het geloof, maar ook behorend tot het hart van de liturgie.”

Theoloog werd genegeerd in vakbladen, maar breed gelezen in de kerken

filosoof Hegel heeft geleerd. Die dacht in these, antithese en synthese. Tussen these en antithese kan het zo knetteren dat de vonken ervan afspringen. Dat gebeurt bij Van Ruler, maar een synthese à la Hegel blijft uit.

Dr. Dirk van Keulen met het door hem –tot nu toe– geredigeerde verzameld werk van dr. A. A. van Ruler. beeld RD, Anton Dommerholt